נכרי שחקק קב בבקעת ישראל מסיקה[א] ביו"ט ואמאי נולד הוא לדבריהם דר"א ור"ע קאמר ליה וליה לא סבירא ליה רבא אמר היינו טעמא דרבי אליעזר לפי שאין מדליקין בפתילה שאינה מחורכת ולא בסמרטוטין שאינן מחורכין אלא הא דתני רב יוסף ג' על ג' מצומצמות למאי הלכתא לענין טומאה (א) דתנן ג' על ג' שאמרו חוץ מן המלל דברי ר"ש וחכ"א א ג' על ג' מכוונות: אמר רב יהודה אמר רב (ב) ב מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דברי רבי יהודה ור"ש מתיר מסיקין בתמרין ג אכלן אין מסיקין בגרעיניהן דברי רבי יהודה ור"ש מתיר מסיקין באגוזים אכלן אין מסיקין בקליפותיהן דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמר רבי יהודה משום דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי והוה ליה נולד ואסור אבל תמרים דמעיקרא גרעינין והשתא גרעינין אימא שפיר דמי ואי אשמעינן גרעינין הוה אמינא דמעיקרא מכסיין והשתא מיגליין אבל קליפי אגוזין דמעיקרא מיגלו והשתא מיגלו אימא שפיר דמי צריכא והא דרב (ג) לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב אכל תמרי ושדא קשייתא לבוכיא[ב] אמר ליה רבי חייא (ד) בר פחתי כנגדו ביו"ט אסור קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה ת"ש דכי אתא רב לבבל אכל תמרי ושדא קשייתא לחיותא מאי לאו בפרסייאתא ולא קיבלה לא בארמיאתא[ג] הואיל וחזי אגב אימייהו א"ל ר' שמואל בר בר חנה לרב יוסף לרבי יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ד כיון דאדליק בהו פורתא הוה ליה שברי כלים וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך דעבד כדרב מתנה (ה) דאמר רב מתנה אמר רב ה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט מרבה[ד] עצים מוכנין ומסיקן רב המנונא אמר הכא בפחות[ה] משלשה על שלשה עסקינן (ו) ומקולי מטלניות שנו כאן ואזדא ר' אליעזר לטעמיה ור"ע לטעמיה (ז) דתנן פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקק בו את המרחץ ולנער בו את הקדירה ולקנח בו את הרחיים בין מן המוכן ובין שאין מן המוכן טמא דברי רבי אליעזר ורבי יהושע אומר בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא ושלא מן המוכן טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודים זרקו באשפה דברי הכל טהור הניחו

שחקק קב. בי"ט דהוה ליה נולד: לדבריהם דר' אליעזר ור' עקיבא קאמר. הא דאוקים להו רב אדא אליבא דר' יהודה דהוא פלוגתייהו דלא מיתוקמא אלא אליבא דר' יהודה ומיהו איהו לא סבירא ליה אלא כר' שמעון: טעמא דרבי אליעזר. בהדלקה משום דאין מדליקין בו[ו] שאין דולקין יפה ובכל שבתות השנה אסור ולאו משום נולד: חוץ מן המלל. דרך תופרי בגדים למלול מן הבגדים לכופלן מעט סביב התפירה ואח"כ תופר וג' על ג' סופו לתפור לטלאי בבגד עני לכן אחשבוה להיות כלי הלכך צריך להיות בו יותר משיעור המלל כדי[ז] שיהא הטלאי שלש על שלש: מכוונות. מלומלמות ובהכי אחשבוה ואע"ג דכשיתפור לא הוה שלש והיינו הך דרב יוסף ולאו משום דאי הוה טפי לא מיטמא (דכל שכן[ח]) אלא לאפוקי מדתנא קמא: מסיקין בתמרים. דאגב דמטלטל להו לאכילה חזו נמי להסקה: אכלן. ביו"ט אין מסיקין בגרעינין ביו"ט דהוה להו נולד: והשתא מגליין. הלכך נולד הוא: והא דרב. דאמר לר' יהודה אין מסיקין בגרעינין לאו בפירוש איתמר: אכל תמרי. בחול: לבוכיא. כירה של רעפים שקורין טיול"ש והיא שלולה וספרים שכתוב בהן לבי תפי היינו נמי כירה והוא תרגום של בית שפיתת שתי קדרות: קשייתא. גרעינין: בר פחתי. בן גדולים: אכל תמרי. ביום טוב: פרסייתא. תמרים טובים ומתבשלים יפה וכל אוכל שלהם נפרש מעל גרעיניהן ואין הגרעינין ראוין לטלטל[ט] ואפ"ה שרי לטלטלן למישדינהו לחיותא אלמא לא קיבלה מיניה: בארמיתא. דאין מתבשלות יפה ואין האוכל נפרש מהן ומשתייר בגרעיניהן וחזו לאדם: אגב אימייהו. שיש עוד מאמן עליהן: מרבה. עליהן ומבטלן ברוב: רב המנונא אמר. מתניתין בפחות משלשה טפחים על שלשה טפחים פליגי לענין טומאה: ומקולי מטלניות. מטלניות הקלות בעיניו דומיא דמתוקנות לפקוק מרחץ דמידי דלא חשיב הוא וקיפול דנקט במתניתין משום הבהוב דנקט דוקא לפלוגתא דהדלקה תנא קיפול: פחות משלשה כו'. דאילו שלשה על שלשה חשיבי ולא בטלי ואע"ג דקילי כגון סמרטוטין: שהתקינו לכך. שהקצו לכך: לפקוק המרחץ. נקבים שהמים באים דרך שם למרחץ: ולנער בו את הקדרה. לאחוז בהן שולי הקדרה ולנערה לתוך התמחוי: בין מן המוכן. לקמיה מפרש:

רבא אמר היינו טעמא דר' אליעזר. משמע דרבא לענין טומאה לית ליה שינויא דרב אדא בר אהבה ולקמן משמע דאית ליה שינויא דרב המנונא דאמר מקולי מטלניות שנו כאן דקאמר והדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע על כן נראה דהכא גרס רבה ולקמן רבא וכ"ל דבחנם נהגו אנשים[י] להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהא מהובהבת דהא אין הלכה כרבי אליעזר דשמותי הוא (ח) ועוד אמרינן לקמן (ט) הכא בפתילה שצריך להבהבה עסקינן משמע דיכול להדליק אע"פ שאינה מהובהבת:

ולא בסמרטוטין שאינן מחורכין. קשה כיון דתנא דאפילו בפתילה שאינה מחורכת אין מדליקין כ"ש בסמרטוטין שאינם מחורכין ומיהו בתוספתא (י) גרס ולא בסמרטוטין אפי' מחורכין:

אכלן אין מסיקין בגרעיניהן. תימה לר"י דבפרק נוטל (לקמן דף קמג.) אמר למימרא דרבא כרבי יהודה סבירא ליה פירוש דאסר נבלה שנתנבלה בשבת והא"ל לשמעי' טווי לי בר אווזא ושדי מיעיה לשונרא ומשני התם כיון דמסרח דעתיה עילויה מאתמול אלמא כיון דדעתו מאתמול לתת לשונרא כשיסריח למחר שרי אע"ג דכל זמן שלא הסריח חזי לאדם א) משום דחשיב כאילו הכינו מבעוד יום לשונרא ה"נ מאתמול דעתיה עילויה להסיר[כ] הגרעינין כשיאכל התמרים למחר ואמאי חשיב ליה טפי נולד ממעיה דבר אווזא וי"ל דהתם בר אווזא נשחט מעי"ט ואין המעיים צריכים לאווז וכיון דמבעוד יום דעתיה למיתביה לשונרא אם יסריחו חשיבה הכנה מעלייתא אבל הכא הגרעינין צריכין לאוכל וחשיבי כאוכל עצמו עד שיאכל התמרים לכך חשיב להו נולד ולא מהני מה שדעתו עליהם מאתמול:

והא דרב לאו בפירוש איתמר כו'. הא פשיטא דרב אסר נולד כרבי יהודה מכרכי דזוזי (לעיל דף יט:) אלא מייתי ראיה דאף בגרעינין דאיכא למימר מעיקרא גרעינין והשתא גרעינין אסר רבי יהודה וא"ת ובאגוזים דמעיקרא מגלו והשתא מגלו מנלן דאסר וי"ל דאע"ג דמטעם זה עושה צריכותא מ"מ מטעם זה לפי האמת אין נראה לו לחלק ביניהם:

בין מן המוכן כו'. פירש בקונטרס (כ) מוכן דרבי אליעזר קופסא ושאינו מוכן תלאו במגוד והניחו אחורי הדלת ומוכן דר' יהושע תלאו במגוד והניחו אחורי הדלת ושאינו מוכן זרקו לאשפה[ל] ורבי עקיבא[מ] מוכן תלאו במגוד ושאינו מוכן הניחו אחורי הדלת וקשה לר"י דהשתא מוכן ושאינו מוכן דהאי תנא לא הוי כאידך ועוד מה להם להזכיר בדבריהם קופסא ואשפה דלא פליגי בה ועוד דבפרק כירה (לקמן דף לט: ושם) קרי לרבי עקיבא מכריע ואמאי והלא לא גילו בדבריהם רבי אליעזר ורבי יהושע שיש לחלק בין תלאו במגוד להניחו אחורי הדלת ונראה לר"י דמוכן דכולהו היינו תלאו במגוד ושאינו מוכן היינו הניחו אחורי הדלת והאי דקאמר אמאי קרי ליה שלא מן המוכן פירש[נ] רבי אליעזר אמאי קרי להניחו אחורי הדלת שלא מן המוכן הואיל והוא טמא ומשני משום דלגבי קופסא לאו מוכן הוא ולא בעי למימר משום דלגבי מגוד לאו מוכן הוא דלא חשיב כולי האי תלאו במגוד מאחורי הדלת דהוה קרי ליה לגביה שלא מן המוכן וכן לר' יהושע קא בעי אמאי חשיב לתלאו במגוד מן המוכן הואיל והוא טהור ומשני דלגבי אשפה מוכן הוא והא דלא קאמר דלגבי אחורי הדלת מוכן הוא משום דלא גריע כולי האי טפי ממגוד דליהוי[ס] אינו מוכן לגביה:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) כלים פכ"ח מ"ז, ב) [ביצה לב. וש"נ], ג) [ברכות מד. וש"נ], ד) [לעיל דף ג: וש"נ], ה) ביצה ד: ו) [לקמן לו:], ז) כלים פכ"ח מ"ה, ח) [לקמן קל.], ט) לא., י) ריש פ"ב, כ) לקמן בע"ב, ל) לקמן קכח ע"א.

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פכ"ג מהל' כלים הלכה א:

צו ב מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף ו:

צז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

צח ד שם סעיף ו ובהג"ה:

צט ה מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע א"ח סי' תקז סעיף ג:

רבינו חננאל

מדליק. רבא אמר טעמא דר' אליעזר לפי שאין מדליקין לא בסמרטוטין ולא בפתילה שאינה מחורכת. ורבי עקיבא מתיר: ירושלמי מהו מכורכן מפספסן דכתי' (דניאל ג) ושער רישהון לא התחרך. ג' על ג' מצומצמות שאמרו חוץ מן המלל דברי ר' שמעון וחכ"א ג' על ג' מכוונות. אמר רב יהודה אמר רב מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. מסיקין בתמרים אכלן אין מסיקין בגרעיניהן מסיקין באגוזים אכלן אין מסיקין בקליפיהן דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר בכולן. וצריכא דאי אשמעינן בכלים ופשוטה היא. עד אבל קליפי אגוזים דמעיקרא מיגלו אימא קא שרי ר' יהודה צריכא. והא דרב מכללא איתמר דרב אכל תמרי ושדא קשייתא לבוכיא א"ל ר' חייא בר פחתי כנגדו ביו"ט אסור ואסיקנא קיבלה מיניה והא כי אתא רב לבבל אכל תמרי ושדא קשייתא לחיותא. ואוקימנא בתמרי ארמייתא שגרעיניהן רכים והואיל וראוין להאכיל לבהמה כמו שאוכלין התמרים ולפיכך טלטלם. אבל שדו גרעינין דלא חזו אגב אימיהו אסור כר' חייא אליבא דרבי יהודה דקסבר הלכה כר' יהודה בנולד והוא מוקצה ביו"ט. ומדמתרצו להו לדר' יהודה כרב מתנה שמע מינה הלכתא כוותיה דאמר רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן. ואוקימנא רב המנונא למתני' במטלניות והא דמייתי מטלנית פחותה מג' על ג' מקולי מטלניות שנו כו' דתנן בכלים פ' כ"ח פחות מג' על ג' שהתקינו לפקק בו את המרחץ ולנער בו הקדירה ולקנח בו הריחים בין מוכן בין שאינו מוכן טמא דברי ר' אליעזר ור' יהושע אומר בין מוכן בין שאינו מוכן טהור. רע"א

גליון הש"ס

גמרא נכרי שחקק וכו' ואמאי נולד הוא. מג"א סי' [תקא] סק"[ב]:

רב נסים גאון

מאי לאו בפריסאתא ולא קבלה לא בארמאתא הואיל וחזיאן אגב אמיהן. תמצא פירושיה בסוף פ' נוטל אדם את בנו (דף קמג.) הני גרעיני דתמרי ארמיאתא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזיאן אגב אמן כי התמרים יבשים תאכל אותם הבהמה ודפרסיאתא אסור לפי שהרוטב של תמרים לא תאכל הבהמה אלא גרעינא בלבד לא חזיין אגב אמן מותיב

תוספות ישנים

א) ורש"י פי' לקמן משום דאין דרך לאכול מעיים ביו"ט. ולא נהירא דמשום דלא הוי חזי לא הוי מוקצה כמו בשר מלוח דמותר לטלטלו[ו]:

ליקוטי רש"י

[שייך לדף כח:]

למען תהיה תורת ה' בפיך. ורישיה דקרא והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך. מן המותר בפיך. דכתיב בהאי קרא בפיך מן המותר בפיך שאין נכתבין על עור בהמה טמאה [מכות יא.]. שי"ן של תפילין. שעשויה מעור המתיון עצמו קומטו כעין שי"ן [illegible] וטוי"ס בקשר שקושר הרצועה [illegible] לצורת דל"ת [illegible] קוצו של יו"ד [illegible] לצורת יו"ד [illegible] בקשר [illegible] שור שהקריב אדם הראשון. כדאמרינן לפני אידיהן במסכת ע"ז (ח.). מקרין מפרים. בשור של אדם הראשון קאי [חולין ס.]. ותיטב. לשה' משור פר. הוא שור שהקריב אדם הראשון שנברא בקומתו וביום שנקרא שור בו ביום הביאו שהשור בן יומו קרוי שור שנאמר (ויקרא כ"ב) שור או כשב או עז כי יולד בו ביום נדמה לפר שהוא בן שלש [תהלים סט, לב]. [אמר דוד יותר משור שביום שהיה שור דהיינו אותו יום שנולד כדכתיב שור או כשב וגו' הרי עשוי ונגמר כפר [illegible]

דיי"ן בלע"ז [שם נט.]. הבהבה. מהבהבת [illegible] ביום טוב שברי כלים [illegible] בר פחתי. בנו של חכם [illegible] פרסייתא. [illegible] ארמיתא. [illegible] כי קא מהפך באיסורא קא מהפך. [illegible] מרבה עצים מוכנים ומסיקן. [illegible]

הגהות וציונים

א] נ"א בה (גליון) ע"פ המהרש"ל וצ"ל מסיקין בה ביו"ט (במהרש"ל) ועיין הגה' הגרי"ש מדעסויא: ב] [גי' הערוך לבוכיא (גליון) וכ"ה בדפוס וינציא ובר"ש שם]: ג] בד"ה תמרי ארמיתא גרעיניהן רכין ואכלין גרעיניהן עם התמרים ערוך ערך ארם] (גליון): ד] בכת"י נוסף מרבה עליהם כמו בביצה. וברש"י צ"ל [illegible] תיבת "עליהן": ה] עיין ברי"ף שהאריך בגירסת הגמרא ועיין פנ"י ומהרש"ל: ו] צ"ל דאין [illegible] הגרי"ב, וכ"ה בכת"י): ז] צ"ל יותר משיעור כדי המלל שיהא כו' (דבש תמר): ח] ס"א ל"ג (גליון) [illegible] במהר"ם ולפנינו ע"פ מהרש"א: ט] צ"ל לאכול (רש"ש), וגנזי יוסף מגיה לאדם במקום "לטלטל": י] [illegible] כ] צ"ל להסיק (וכ"ה בתוס' הרא"ש): ל] [illegible] מ] [illegible] נ] נדצ"ל פירוש (בדפו"ר פי'): ס] צ"ל דלהוי: [illegible]